

SPRÅKPLAN FOR BARNEHAGENE I STANGE

Innledning

Skolene i Stange kommune har utarbeidet en felles leseplan for 1. til 10. trinn. I den forbindelse ble det bestemt at det også skulle lages en felles språkplan for barnehagene i Stange. Dette vil være med på å forsterke den røde tråden gjennom hele opplæringsløpet for barna i Stange kommune, fra de grunnleggende språklige ferdighetene som det jobbes med i barnehagene, videre til å lære å lese, og så å lese for å lære.

De kommunale barnehagene i Stange skal bruke språkplanen som utgangspunkt for sitt arbeid med å styrke barns språkutvikling. De private barnehagene oppfordres til å gjøre det samme. Alle barn skal oppleve kvalitet i det språklige arbeidet.

Personalets tilstedeværelse og kompetanse er essensielt for at barn skal ha et godt språkmiljø. Et personale som er bevisst sin rolle i språkarbeidet rundt barn, som ser barns initiativ, som tolker barns kroppsspråk og begynnende kommunikasjon, som er gode rollemodeller og som er tilstede i samtalen med barnet, vil ha en helt avgjørende betydning for barns språklige- og sosiale utvikling.

Mål: Alle barn skal få god språkstimulering gjennom barnehagehverdagen, og alle barn skal delta i aktiviteter som fremmer kommunikasjon og en helhetlig språkutvikling.

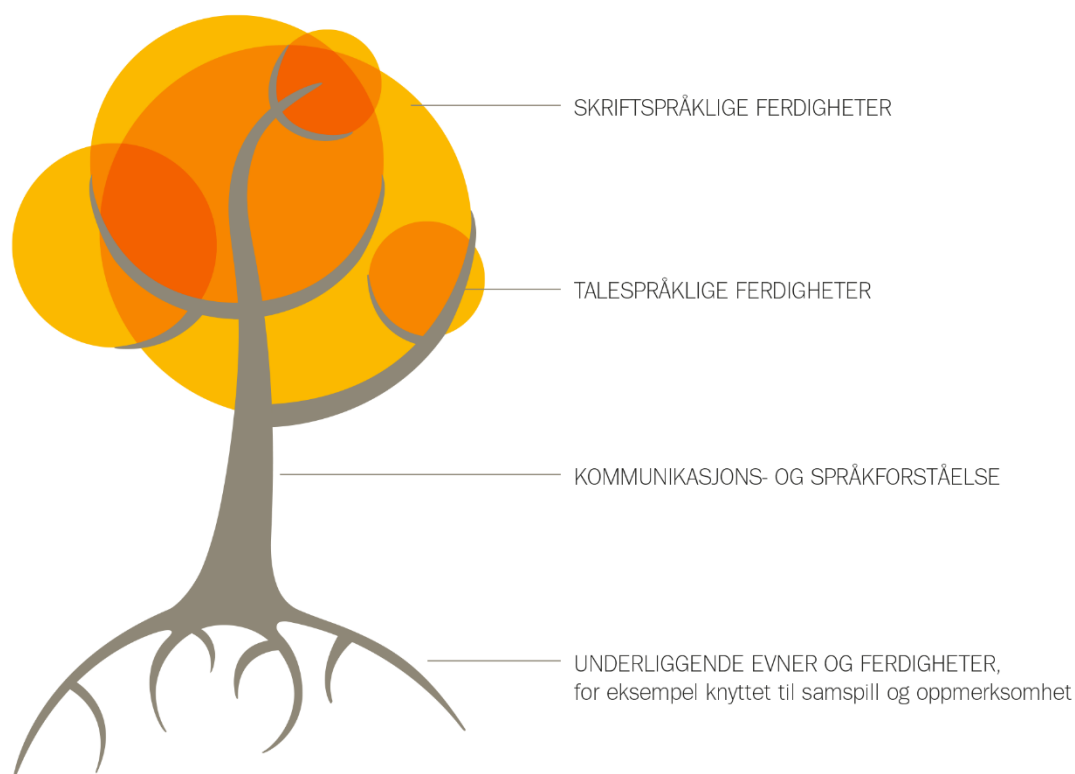
Rammeplanen (Utdanningsdirektoratet (Udir) 2017) sier at personalet skal:

- Skape et variert språkmiljø der barna får mulighet til å oppleve glede ved å bruke språk og kommunisere med andre.
- Synliggjøre språklig og kulturelt mangfold, støtte barnas ulike kulturelle uttrykk og identiteter og fremme mangfold i kommunikasjon, språk og andre uttrykksformer.
- Invitere til ulike typer samtaler der barna får anledning til å fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål.
- Oppmuntre barna til å fabulere og leke med språk, lyd, rim og rytme.
- Bruke varierte formidlingsformer og tilby et mangfold av bøker, sanger, bilder og uttrykksformer.
- Inkludere alle barna i språkstimulerende aktiviteter.

Språkutvikling

Det å tilegne seg språk kan illustreres ved hjelp av et tre. Røtter, stamme, grener, kvister og blader henger nøye sammen, påvirker hverandre og utgjør en helhet. Slik er det med språket også. Barns språk er avhengig av noen grunnleggende forutsetninger på samme måte som treets vekst er avhengig av røttene. Et barnehagepersonale som har faglig kunnskap om språkutvikling, vil kjenne seg tryggere og mer kvalifisert i arbeidet sitt. Å utvikle språket er noe av det viktigste som skjer i barns liv. Barns evne til å bruke språket er sentral for å kommunisere, sette ord på erfaringer, diskutere og reflektere sammen med andre barn og voksne. En måte å beskrive barns språkutvikling på er å skille mellom barnets språkforståelse og språkproduksjon. Den vanligste utviklingsgangen er at barn forstår språket før de selv bruker det. (Språkveilederen)

Personalet på avdelingen i barnehagen skaper et godt språkmiljø gjennom at de:

- Har gode kunnskaper om og forståelse for språkutvikling hos barn.
- Er gode rollemodeller for barna i norsk språk.
- Bruker modellen «Lær meg norsk før skolestart» systematisk i arbeidet med minoritetsspråklige barn.
- Vet hvordan relasjon, dialog og samspill mellom voksne og barn legger grunnlag for, og fremmer barns språkutvikling.
- Jobber bevisst og systematisk med begrepsinnlæring.
- Er aktive deltakere i barnas aktiviteter, opplevelser og lek for å fremme språkutvikling.
- Stimulerer til rollelek og veileder barna underveis i leken.
- Er nysgjerrige, undrer seg, tuller, tøyser, leker med rim, rytme, regler, ord og begreper, skaper nye fortellinger sammen med barna.
- Bruker et aktivt språk i alle samtaler – mimikk, kroppsspråk og verbalspråk.
- Utvider barnas språk og forståelse ved hjelp av understøttende språkstrategier.
- Bruker ulike typer litteratur og tekster for å fremme barnas språkutvikling.
- Jobber bevisst og systematisk med oppdagende skriving for å fremme barnets språkutvikling.
- Bruker sang og musikk.
- Anerkjenner barnets språklige initiativ og legger til rette for undring og utforskning av språket.
- Setter i gang språktiltak når et barn trenger det.
- Vet hvordan rommets organisering og tilgjengelig materiell fremmer språkmiljø.
- Vet hvordan utemiljø og fysisk aktivitet fremmer språkutvikling.
- Har en tett dialog med barnets foreldre/foresatte om enkeltbarnets språkutvikling.

(Kilde «Språk i barnehagen – mye mer enn bare prat» Udir)

Barn med språkvansker

«Språkvansker arter seg hovedsakelig som problemer med å forstå og produsere språk. Generelt anses vansker med språk og tale som et av de vanligste problemene man identifiserer hos barn i førskolealderen. Mange av disse barna vil vokse problemene av seg, men hos noen vil de vedvare oppover i alder. Det kan være flere årsaker til at barn strever med språktilegnelsen i førskolealder. Noen barn har språkvansker som en del av en annen diagnose som for eksempel hørselstap, mental retardasjon, lærevansker, oppmerksomhetsproblemer og gjennomgripende utviklingsforstyrrelser. Språkvanskene omtales ikke da som barnets primære vanske, men de er assosiert med en annen diagnose.

Det finnes imidlertid en relativt stor gruppe barn som strever med språktilegnelsen uten at en helt kjenner årsaken til språkvanskene, selv om det i litteraturen vises til ulike årsaksforklaringer. Språkvansker som opptrer uventet ut fra barnets øvrige fungering, betegnes som spesifikke språkvansker. Dette er barn som har vansker med å tilegne seg språk som sitt hovedproblem, uten at en kjenner årsaken til dette. Andre termer som har vært benyttet, er utviklingsmessig dysfasi eller utviklingsmessige språkvansker» (Språkveilederen, Bredtvedt kompetansesenter, 2007 side 25)

Flerspråklige barn

Mange av barnehagebarna i Norge vokser opp med ett eller flere andre morsmål/hjemmespråk enn norsk. Barnehagen må støtte barna når de bruker morsmålet sitt og samtidig arbeide aktivt med å fremme barnas norskspråklige kompetanse. Å kunne uttrykke seg og å oppleve at andre lytter til det en selv formidler, er viktig for alle. Noen flerspråklige barn lærer morsmålet først. Deretter lærer de norsk, for eksempel når de begynner i barnehagen. Andre lærer morsmål og norsk samtidig. Å lære to språk samtidig kalles en simultan tospråklig utvikling.

Flerspråklige barns bakgrunn er, naturlig nok, svært forskjellig. Derfor er det også stor variasjon i hvordan barna mestrer den flerspråklige situasjonen. Mestringen avhenger både av barna og omgivelsene. Språklig mangfold må møtes med anerkjennelse og ses på som verdifulle ressurser for det enkelte barn, barnegruppen og samfunnet.

I tillegg til å ha en egenverdi i seg selv, viser forskning at utviklingen av morsmålet er av stor betydning for utvikling av andrespråket. (Cummins 1996, Thomas og Collier 2001) Det er derfor viktig å skape en forståelse i barnehagen for at morsmålet har en viktig rolle i barnets utvikling i norsk som andrespråk. (Andrespråket er norsk i Norge, uavhengig av om det faktisk er det tredje språket barnet lærer).

Når barn med et annet førstespråk en norsk begynner i barnehagen, får det ofte en periode der de er svært tause. De lytter seg inn i det andre språket. Det er viktig å være klar over at ulike barn lærer ulikt. Noen barn kaster seg ut i det nye språket med en gang, prøver og feiler. Andre barn sier lite, men de kan likevel ha et stort passivt ordforråd.

Migrasjonspedagog

I Stange kommune er det ansatt en migrasjonspedagog i 100 % stilling som skal bistå kommunale og private barnehager i deres arbeid med å bedre språkforståelsen til

minoritetsspråklige barn. Det vil si et barn som har et annet språk og en annen kulturbakgrunn enn norsk. Dette gjelder imidlertid ikke barn som har norsk, samisk, svensk, dansk eller engelsk morsmål.

Barnehager som har behov for slik bistand, sender søknad til Stange kommune ved Virksomhet for barnehager. Søknadskjema finner du i «Spesialpedagogpermen». Søknadsfrist er 15.april.

Mål og tiltak for språkarbeidet i barnehagene i Stange

Mål	Kjennetegn på god praksis
<p>Språkutvikling Barnehagens ansatte har en samlet kompetanse og praksis som støtter opp under alle elementer av barnets språkutvikling:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samspill • Oppmerksomhet • Kommunikasjon • Språkforståelse • Ordproduksjon • Setningsproduksjon • Uttale • Språklig bevissthet 	<p>Ansatte vet hva en kan forvente av språkutviklingen ut fra barnets alder, og hvilke utfordringer som kan påvirke barns språkutvikling.</p> <p>Barnehagen har gode rutiner for observasjon av barns språklige utvikling, diskuterer alltid observasjonene i personalgruppa, og setter inn aktuelle tiltak ved behov.</p> <p>Observasjonene går som en naturlig del av praksis gjennom barnehageåret – og brukes <u>ikke som en test</u> av barnets ståsted ved et gitt tidspunkt.</p> <p>Ved behov kartlegges barnet ytterligere.</p> <p>Barnehagen har en tett og kontinuerlig dialog med barnets foresatte om dets språklige utvikling</p>

<p>Språk i barnas lek Barnehagens ansatte er trygge på når og hvordan de kan gå inn i barnas lek for å bistå de barna som trenger det, og delta i barnas lek for å stimulere det verbale språket deres.</p>	<p>De voksne er oppmerksomme, lytter til den enkelte, og bidrar til at alle barn får anledning til å delta og bruke språket sitt i forskjellige typer lek uavhengig av hvilken måte barnet kommuniserer på.</p> <p>De voksne legger til rette for lek som inviterer til bruk av språket og bidrar til mer språklig aktivitet der de ser at det er nødvendig.</p> <p>De voksne bruker rytme, rim, og regler i lek, språkgrupper og samlingsstunder for å styrke barnas språklige bevissthet.</p> <p>De voksne bruker aktivt benevning og oppfordrer barna til å bruke det muntlige språket.</p>
<p>Språkutviklende samtaler Barnehagen jobber systematisk for at barn skal tilegne seg språket gjennom språkutviklende samtaler og fortellinger</p>	<p>Barnehagens ansatte vet at de spontane, uformelle samtaler er viktige som læringsarena.</p> <p>Alle barn får mulighet til å delta i godt tilrettelagte og organiserte hverdagssamtaler.</p> <p>Bevisst bruk av felles opplevelser som utgangspunkt for samtaler og tekstskaping.</p> <p>Den voksne benevner og setter ord på ting som omgir oss i hverdagen.</p> <p>De voksne legger til rette for aktiviteter som bidrar til å styrke barnets begrepslæring.</p>

<p>Bøkenes verden Barnehagen jobber systematisk for at barn skal tilegne seg språket gjennom bøker og språklig bearbeiding av innholdet</p>	<p>Alle barn får mulighet til å bli lest for hver dag.</p> <p>Barnehagen har et godt utvalg av bøker, og samarbeider med biblioteket for å ha god tilgang på litteratur for barna.</p> <p>Den voksne vet at det å formidle godt krever forarbeid.</p> <p>Den voksne bruker bokens handling for å reflektere, fabulere og dikte videre sammen med barna.</p> <p>Bøker er alltid innenfor barnas rekkevidde.</p> <p>Barnehagen legger til rette for at barn kan «trekke seg tilbake» for selv å bla i og lese i bøkene.</p>
<p>Skriftspråk / oppdagende skrivning Barnehagen jobber systematisk for at barn skal tilegne seg språket gjennom aktivt arbeid med barneskrift.</p> <p>«Oppdagende skrivning er en metode der barna oppdager skriftens lydprinsipp ved å eksperimentere med egen skrivning før de formelt har lært seg alle bokstavlydene (fonemene). Barna oppdager at de ordene vi bruker når vi snakker kan gjøres om til enkeltlyder og skrift. For at barn skal kunne knekke den alfabetiske koden eller kunne tilegne seg skriftens lydprinsipp, må det fokuseres på bokstavlyd og ikke bokstavnnavnet».</p>	<p>Den voksne vet at oppdagende skrivning er en vei inn i lesingen, og henleder oppmerksomheten mot skriftspråket</p> <p>Ordbilder henges opp på avdelingen</p> <p>Barna får eksperimentere med skrivning.</p> <p>Alle vet at det ikke er noe som er rett og galt i lekeskriving, og at all skrivning skjer på barnas premisser.</p> <p>Skribleskrift skal anerkjennes av de voksne – lekeskriving er noe alle kan!</p> <p>Utforsking og undring skjer i samhandling mellom barn og voksne.</p> <p>De voksne vet at bøker og felles opplevelser er et godt utgangspunkt for tegning og skrivning.</p>

Linker og verktøy

- Språkløyper, www.sprakloyper.no
- Tras
- Rammeplan for barnehager
- Temahefte om språkmiljø og språkstimulering i barnehagen
- Språk i barnehagen – mye mer enn bare prat, Utdanningsdirektoratet
- Ressursheftet for flerspråklig arbeid i barnehage <http://nafo.oslomet.no>
- Informasjonshefte: Barn i flerspråklige familier <http://nafo.oslomet.no>
- Språkpermen: Lær meg norsk før skolestart (Sandvik & Spurkland, 2009). Oslo: Cappelen Damm AS.
- Språksprell. Metodiske språkleker for 4-6-åringer (Elsbak & Valle, 2000)
- Språklek (Rydja & Strand, 2009) og Språklek 2 (Rydja & Strand, 2010)
- Snakkepakken www.snakkepakken.no
- Språkkista App (Inneholder ord og begreper bildelagt og innlest på 20 ulike språk) – tilgjengelig i App Store

Litteraturliste

Kunnskapsdepartementet: Temahefte om språkmiljø og språkstimulering i barnehagen, 2009

Kunnskapsdepartementet: Rammeplan for barnehagen, Innhold og oppgaver, 2017

Utdanningsdirektoratet: Språk i barnehagen – mye mer enn bare prat, 2013

Språkveilederen; Bredtvet kompetansesenter 2007

Spesifikke språkvansker – en begrepsavklaring, publisert 09.02.2016 -tidsskrift for norsk logopedi 1/2016, Marianne Klem, Anne-Lise Rygvold

Språkløyper, www.sprakloyper.no

Flerspråklige barn i barnehagen, et ressurshefte for barnehager i Røyken kommune, 2014

Kommunedelplan for oppvekst 2016-2021

